

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

<https://doi.org/>

© Менюк М.В., 2023

Досліджено особливості категорійного апарату управління безпекою праці у територіальних громадах. Проаналізовано дефініції «безпека», «управління безпекою праці». Управління безпекою праці – це цілеспрямована діяльність, що орієнтована на попередження впливу шкідливих та небезпечних факторів на об'єкт або суб'єкт, спрямована на мінімізацію заподіяння їм шкоди. Проаналізовано підходи до визначення дефініції «територіальна громада» та визначено головні завдання територіальних громад для гарантування безпеки її мешканців.

Ключові слова: безпека; управління безпекою праці; територіальна громада; завдання територіальної громади; здоров'я; нещасний випадок.

Постановка проблеми

Із початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1] було введено на території України воєнний стан з 05:30 год 24 лютого 2022 року, відповідно до якого було запроваджено деякі обмеження Конституційних прав і свобод громадян, а також в межах дії Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначено правові засади діяльності, органів місцевого самоврядування, з-поміж яких: в умовах воєнного стану особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не несе відповідальності, у тому числі кримінальну, за рішення, дії чи бездіяльність, негативні наслідки яких неможливо було передбачити або які охоплюються виправданим ризиком, за умови, що такі дії (бездіяльність) були необхідні для відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту [2].

Управління безпекою в територіальних громадах під час війни є головним завданням, яке здійснюють органи влади, правоохоронні органи та військові структури. У таких умовах децентралізація та місцева ініціатива стають ще більш важливими, оскільки місцеві громади знаходяться найближче до небезпеки та мають кращий доступ до інформації про потреби та проблеми свого населення.

Управління безпекою праці у територіальних громадах має велике значення для забезпечення безпеки та здоров'я працівників на рівні місцевої спільноти. Із метою запобігання нещасним випадкам та погіршенням стану здоров'я важливе значення відіграє ефективне управління безпекою праці, що полягає у систематичному підході до ідентифікації, оцінки та контролю ризиків, пов'язаних з робочими умовами і процесами.

Реалії сьогодення вимагають дослідження механізму управління безпекою праці та запровадження єдиного теоретичного підходу до розуміння поняття «управління безпекою праці».

Для комплексного аналізу механізму управління безпекою праці важливим є дослідження теоретичної основи цієї проблеми.

Актуальність дослідження

Безпека праці є пріоритетним завданням для захисту життя та здоров'я працівників. Дослідження управління безпекою праці у територіальних громадах дозволять вдосконалити систему заходів щодо безпеки праці, що сприятиме зменшенню нещасних випадків та покращенню умов праці.

Станом на сьогодні у науці не розроблено належною мірою категорійний апарат управління безпекою праці у територіальних громадах.

Формулювання мети та завдань статті

Мета статті полягає у дослідженні теоретичних основ сутнісної характеристики та взаємозв'язку основних понять категорійного апарату управління безпекою праці у територіальних громадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Маємо відзначити, що сутність безпеки праці розроблено і висвітлено у працях науковців, таких як: В. Андріїв, О. Ніпіаліди, О. Москаленко, С. Прилипко, Л. Шевченко, О. Яковлев, О. Ярошенко [3, 4, 5, 6].

Концепцію безпеки праці, концептуальні підходи до вдосконалення системи управління охороною праці та ризиком були предметом дослідження науковців, з-поміж яких: А. Баланда, Є. Гогіташвілі, Д. Зеркалов, В. Камінський, А. Качинський, В. Лапін, Н. Стрельбіцька, К. Ткачук [7, 8, 9, 10].

Науковий інтерес становлять праці науковців, присвячені питанням адміністративно-правового регулювання охорони праці, а саме: О. Баклана, В. Буряка, А. Давиденко [11, 12, 13].

Дисертація А. Бочковського «Наукові основи управління ризиками виникнення професійних небезпек» присвячена вирішенню актуальної наукової проблеми, яка полягає у розробці науково обґрунтованого комплексного теоретико-методологічного інструментарію для планування оптимального управління ризиками в сфері охорони праці і знаходження ймовірності виникнення професійних небезпек та принципів автоматизованого комплексного захисту працюючих від негативного впливу небезпечних, шкідливих виробничих та інших факторів у межах функціонування систем «людина – машина – середовище» для забезпечення системного підходу управління ризиками виникнення професійних небезпек в системах управління охороною праці підприємств, установ та організацій [14].

Наукову працю І. Дзюби «Адміністративно-правове регулювання діяльності територіальних громад в Україні» (2022) присвячено визначенню поняття і основних характеристик адміністративно-правового регулювання діяльності територіальних громад в Україні та розробці на цій основі рекомендацій з удосконалення відповідних законодавчих положень і практики їх застосування [15].

Загалом за результатами аналізу наукових праць встановлено, що в дослідженнях, що присвячені різним аспектам управління безпекою праці, увага науковців зосереджена навколо загальних питань управління безпекою праці (сутність та концепцію безпеки праці, концептуальні підходи до вдосконалення системи управління охороною праці та ризиком), тоді як управління безпекою праці у територіальних громадах не стало предметом окремого цілісного наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу

Із метою дослідження теоретичних основ сутнісної характеристики та взаємозв'язку основних понять категорійного апарату управління звернемося до дефініції «безпека».

Аналіз наукової літератури засвідчив, що у науці застосовують різні типологічні моделі дефініції «безпека». Ми погоджуємося із українським вченим В. Ліпканом, що для кращого сприйняття поняття «безпека» його слід розглядати у контексті трьох диференційованих груп, з-поміж яких:

- нормативно-правова, яка передбачає виявлення напрямків щодо визначення зазначеного поняття в нормативно-правових актах України;
- доктринальна, в якій подано основні напрями до визначення поняття «безпека», що містяться у науковій літературі;
- енциклопедична, в якій окреслюються підходи щодо з'ясування змісту цього поняття, які визначені в енциклопедичних джерелах і словниках [16].

Так, Г. Ситник визначає поняття «безпека» як фундаментальну системну характеристику сталого суспільного розвитку, а також тенденція розвитку й умови життєдіяльності соціуму, за яких

забезпечується їх якісна і структурна визначеність та вільне, яке відповідає їх природі, функціонування функціонування [17].

На думку, Ю. Кудіна та Л. Коженевські «безпека» – це відсутність небезпеки (неприпустимого ризику), пов'язаної з можливістю завдання будь-якої шкоди для системи, а також певний об'єктивний стан, заснований на відсутності загрози, відчутній суб'єктивно через одиниці чи угруповання [18].

Сукупність морфологічних одиниць за сутнісною складовою поняття слід структурувати на п'ять груп за критерієм їхньої відповідності такій ключовій умові: морфологічна одиниця сутності поняття характеризується як стан, як характеристика, як явище, як відсутність небезпеки, як властивість об'єкта, (табл. 1).

Таблиця 1

Основні підходи до визначення поняття «безпека»

Сутнісна складова безпеки		Визначення
Характеристика	фундаментальна системна характеристика сталого суспільного розвитку, а також тенденція розвитку й умови життєдіяльності соціуму, за яких забезпечується їх якісна і структурна визначеність та вільне, яке відповідає їх природі, функціонування [17].	
Явище	складне соціально-політичне явище, оскільки акумулює в собі багатогранну життєдіяльність, накопичений історичний досвід, зрештою уподобання і культуру кожної людини [19].	
Стан	стан безпеки буття, цінностей та інтересів суб'єкта (об'єкта) захищеність від загроз і небезпек, що забезпечує оптимальні умови для її життя, розвитку та самореалізації [20]. через задоволення таких потреб, як існування, цілісність, незалежність, спокій і розвиток, розуміючи під цим стан вільний від неспокою, що творить почуття захищеності, від латинського «sine cura – securitas» [21, с.143]. спокійний стан душі людини, яка вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки [22, с.8].	
Відсутність небезпеки	відсутність небезпеки (неприпустимого ризику), пов'язаної з можливістю завдання будь-якої шкоди для системи, а також певний об'єктивний стан, заснований на відсутності загрози, відчутній суб'єктивно через одиниці чи угруповання [18].	
Властивість об'єкта	властивість об'єкта забезпечувати відсутність ризику завдання шкоди здоров'ю людей, майну та навколишньому середовищу [23].	

Аналіз наукових досліджень у галузі теорії безпеки свідчить, що розглянуте поняття, переважно, визначається як стан і ступінь захищеності будь-якого суб'єкта; властивість об'єкта забезпечувати відсутність ризику завдання шкоди здоров'ю людей, майну та навколишньому середовищу; стан захищеності життєво важливих і законних інтересів об'єкта від зовнішніх та внутрішніх загроз [24].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, під безпекою ми будемо розуміти управління зовнішніми та внутрішніми загрозами з метою їхнього усунення або зменшення можливої шкоди від них для успішного функціонування та стабільності розвитку об'єкта.

Звернемося до поняття «праця» і його трактування науковцями.

Так, під працею розуміється діяльність людини; спрямована на створення життєвих благ, надання послуг, організацію функціонування господарства й суспільства та управління ними; особлива форма взаємодії між людиною і природою, обміну діяльністю та її результатами між людьми [25].

На думку, О. Процевського, праця і капітал є невід'ємними факторами існування і розвитку суспільного виробництва. Так, зв'язку праці і капіталу об'єктивно притаманні закономірності їх єдності, але, на жаль, і суперечності, – продовжує вчений. Останні саме і виявляються у формі інтересів роботодавців і працівників щодо розподілу результатів виробництва, які об'єктивно і суб'єктивно не збігаються [26, с.224].

Отже, підсумовуючи, вищезазначене, під дефініцією праця, ми будемо розуміти планомірну діяльність людини, що скерована на виробництво матеріальних благ і покликана задовольнити власні, суспільні і держані потреби.

Відповідно до Конституції України статті 43 «Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється» [27, с.141].

На сьогодні, на жаль, у Конституції України законодавець не використовує термін «безпека праці», але він закріплений й активно вживається у положеннях європейських та міжнародних стандартів, зокрема у Конвенції Міжнародної організації Праці від 06.06.1995 р. [28].

Термін «безпека праці» зафіксовано у Законі України «Про охорону праці», у Законі України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці №155, 1981 року про безпеку і гігієну праці та виробниче середовище» та низці підзаконних актах у сфері забезпечення права на безпечні і здорові умови праці [29, 30, 31].

У понятті «безпека праці» конкретизовано, що система заходів спрямована на створення безпечних для здоров'я працівників умов праці, а у дефініції охорони праці система заходів спрямована на збереження здоров'я й працездатності людини в процесі праці.

Отже, можна зробити висновок, що поняття «безпека праці» та «охорона праці» відрізняються одне від одного метою призначення та відповідно до цього й комплексом заходів.

На нашу думку, основною ознакою дефініції «безпека праці» є високий ступінь захищеності працівника у виробничому середовищі, що дозволить знизити небезпеку на виробництві або усунути її.

Отже, на нашу думку, управління безпекою праці – це цілеспрямована діяльність, що орієнтована на попередження впливу шкідливих та небезпечних факторів на об'єкт або суб'єкт, спрямована на мінімізацію заподіяння їм шкоди.

Окреслюючи предметне поле нашого дослідження, звернемося до уточнення такого ключового поняття як «територіальна громада».

Таблиця 2

Підходи до визначення дефініції «територіальна громада»

Підхід	Джерело
Територіальний підхід	
спільність громадян, що виникла внаслідок природного розселення і об'єднана постійним проживанням в межах одного або кількох населених пунктів з єдиним адміністративним центром	[32]
як спільнота людей, які об'єднані різноманітними стійкими формальними та неформальними зв'язками, що обумовлені спільним проживанням у межах села, селища, міста	[33]
жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр	[34]
Економічний підхід	
природно сформована людська спільнота, членами якої є фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, переміщені особи або біженці), які проживають, працюють чи володіють нерухомим майном на спільній території, у межах одного або кількох населених пунктів з єдиним адміністративним центром, характеризуються сукупністю сталих зв'язків і спільних інтересів у питанні власного життєзабезпечення та є представником місцевої спільноти на політичній арені, є власником комунального майна на цій території та платником місцевих податків і зборів	[35]
сукупність фізичних осіб (громадян України, осіб без громадянства, іноземців), пов'язаних спільною територією постійного проживання (в селі, селищі, місті), які мають спільні соціально-культурні, економічні, професійні інтереси, а також мають право здійснювати місцеве самоврядування безпосередньо або через створені нею органи та мають можливість діяти на корпоративній основі для вирішення місцевих проблем	[36]
Публічно-правовий підхід	
визнана законом група людей, що володіє правом на місцеве самоврядування і виражає свою волю у самостійному розв'язанні місцевих справ, єдиному зверненні до державних органів і посадових осіб місцевого самоврядування	[37, с.236]
агент політичної самоорганізації, оскільки вона є об'єднанням людей, згуртованих спільністю інтересів, завдань, цілей; у неї домінує така форма спільності, як єднання, згуртування, однакове становище	[38]

Аналіз досліджень і публікацій щодо теоретичного дискурсу дефініції «територіальна громада» перебуває у полі зору багатьох науковців. Її різні аспекти досліджували такі українські науковці: М. Баймуратов, О. Батанов, В. Березинський, І. Бодрова, Т. Бондарук, І. Бутко, В. Кампо, М. Корнієнко, В. Кравченко, Є. Кулакова, П. Любченко, В. Медведчук, А. Мельник, Г. Монастирський, Ю. Наврузов, Х. Патицька, Н. Руда, С. Русанова, О. Скакун, Б. Шевчук та інші.

Систематизація дефініції «територіальна громада» дозволяє виокремити такі підходи: територіальний, економічний, публічно-правовий та системний.

Територіальний підхід (М. Баймуратов, І. Бутко, Т. Бондарук, В. Кампо, Ю. Ковбасюк, М. Корнієнко, В. Медведчук, Ю. Наврузов, С. Русанова, О. Скакун, Б. Шевчук) розкривається через такі ознаки: інтеграційну, яка полягає у сукупності людей (наявність населення, яке проживає на визначеній території); територіальну, яка полягає у постійному проживанні осіб на певній території (спільна територія існування, тобто простір, в межах якого жителі територіальної громади можуть вирішувати питання місцевого значення; інтелектуальну ознаку (існування колективної свідомості та спільних інтересів місцевих жителів); майнову ознаку (спільна комунальна власність, якою територіальна громада може користуватися і розпоряджатися у власних інтересах); фінансову ознаку (сплата місцевих податків та зборів жителями); самоврядну ознаку (право на здійснення місцевого самоврядування відповідно до закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»; психологічну ознаку (психологічна ідентифікація кожного жителя із територіальною громадою).

Економічний підхід (Н. Альошина, Є. Кулакова, А. Мельник, Х. Патицька) розглядає територіальну громаду як сукупність людей, які мають спільні соціально-культурні та економічні інтереси, а також мають право здійснювати місцеве самоврядування.

Публічно-правовий підхід (В. Березинський, М. Орхін, Н. Руда, О. Скакун, Ю. Тодика) полягає у гарантуванні існування місцевих інтересів, які члени територіальної громади можуть реалізовувати самостійно.

Відповідно до вищезазначених наукових джерел, під територіальною громадою ми будемо розуміти сукупність людей, що мешкають на певній території, займаються певною діяльністю, володіють рухомим і нерухомим майном, які мають адміністративний центр, мають право вирішувати питання місцевого значення в межах законодавства України та, яка забезпечує спільні інтереси щодо свого життєзабезпечення, соціально-економічного, освітнього й культурного розвитку.

Згідно з Конституцією України (розділ XI, ст. 140), місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [27].

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» ст. 4, на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації.

Військові адміністрації населених пунктів утворюються в одному чи декількох населених пунктах (селах, селищах, містах), в яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, у тому числі внаслідок фактичного саморозпуску або самоусунення від виконання своїх повноважень, або їх фактичного невиконання, або припинення їх повноважень згідно із законом [39].

Головним завданням територіальної громади є гарантування безпеки для мешканців територіальної громади, з-поміж якого:

- проведення оцінювання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій на її території; здійснення за власні кошти заходів цивільного захисту, які зменшують рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій;
- вживання заходів щодо неперевищення прийнятних рівнів таких ризиків;
- розроблення заходів щодо забезпечення пожежної та інших видів безпеки, створення і використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- впровадження досягнень науки і техніки, позитивного досвіду із зазначених питань [39].

Гарантування безпеки територіальних громад є одним із важливих факторів оцінювання ефективності економіки регіону. Це питання є актуальним під час виникнення надзвичайних ситуацій, за яких вплив різних факторів на території територіальних громад може призвести до їхнього значного руйнування й втрат населення.

Для суб'єктів господарювання територіальних громад це може стати причиною зниження життєвого рівня населення, скорочення обсягів або припинення випуску промислової та сільськогосподарської продукції, що призведе до економічного занепаду регіону.

Під час надзвичайних ситуацій у мирний час масштаби руйнування й ураження людей мають, як правило, локальний характер. Наслідками аварій, катастроф є порушення роботи окремих підприємств і викликані цим перебої в постачанні води, газу, електроенергії тощо.

У воєнний час, особливо під час застосування засобів масового ураження, масштаби руйнування промислових суб'єктів господарювання й ураження людей можуть бути значними. Задля забезпечення економічної стабільності регіону важливим є ефективне управління безпекою праці у територіальних громадах, що враховуватиме не тільки загрози, що можуть виникати на їхніх територіях, а й можливості забезпечення безпеки.

Висновки

У статті досліджено особливості категорійного апарату управління безпекою праці у територіальних громадах. Досліджено дефініції «безпека», «управління безпекою праці».

Управління безпекою праці – це цілеспрямована діяльність, що орієнтована на попередження впливу шкідливих та небезпечних факторів на об'єкт або суб'єкт, спрямована на мінімізацію заподіяння їм шкоди.

Проаналізовано підходи до визначення дефініції «територіальна громада» та визначено головні завдання територіальних громад для гарантування безпеки її мешканців.

Перспективи подальших досліджень

Перспективним напрямком подальших досліджень є визначення методики дослідження та оцінювання управління безпекою праці у територіальних громадах.

Список літератури

1. Президент України (2022). Про введення воєнного стану в Україні. Указ №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Верховна Рада України (2015). Про правовий режим воєнного стану. Закон України №389-VIII від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
3. Андрій В. В., Москаленко О. В., Прилипко С. М., Ярошенко О. М. (2011). Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект. Х.: ФІНН, 2011. 280 с.
4. Ніпіаліді О. Ю., О. Б. Васильчишин (2020). Сучасний стан охорони праці в Україні у контексті забезпечення її інноваційного розвитку. *Актуальні проблеми правознавства*. Вип. 1. С. 164-169.
5. Шевченко Л. С. (2009). Соціальні ризики та соціальна безпека праці: моногр. Х.: Право. 2009. 280 с.
6. Яковлев О. А. (2019). Фундаментальні проблеми правового регулювання умов праці і встановлення гарантій для працівників: моногр. Х.: Право. 456 с.
7. Баланда А. (2007). Безпека як соціальний феномен: дискурс людського розвитку. Україна: аспекти праці. № 1. – С.25–28.
8. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Є.Т., Лапін В.М. (2007). Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: навч. посіб. К.: Знання. 367 с.
9. Качинський А. Б. (2006). Екологічна політика й екологічна безпека України. *Екологічний вісник*. № 1–2. С. 24–26.
10. Ткачук К. Н., Зеркалов Д.В.(2013). Охорона праці та безпека життєдіяльності у концепції розвитку людини. Проблеми охорони праці в Україні. Вип. 26. С. 32-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pop_2013_26_7.
11. Баклан О.В.(2022). Контрольно-наглядова діяльність та адміністративний примус в сфері охорони праці (на матеріалах підрозділів державного нагляду за охороною праці Головного штабу МВС України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К.: Національна академія внутрішніх справ України. 239 арк.
12. Бурак В. Я. (2021). Правовий механізм захисту трудових прав та законних інтересів працівників: дис. ... д-ра юрид.наук: 12.00.05. Л.: Львівський національний університет імені Івана Франка.
13. Давиденко А. О. (2020). Правове регулювання охорони праці на підприємствах зі шкідливими умовами праці: порівняльно-правовий аспект: дис. ... д-ра філос. Х.: Харків. нац. ун-т внутр. справ. 216 с.
14. Бочковський А.П. (2019). Наукові основи управління ризиками виникнення професійних небезпек: дис. ... д-ра техн.наук: 05.26.01. Д.: Національний технічний університет «Дніпровська політехніка».
15. Дзюба І.В. (2022) Адміністративно-правове регулювання діяльності територіальних громад в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Д.: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 250 с.
16. Ліпкан В.А. (2008). Адміністративно-правове регулювання національної безпеки України: моногр. К.: ТЕКСТ. 440 с.

17. Ситник Г.П. (2005). Оцінка небезпек щодо реалізації національних інтересів у процесі державного управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. № 2. С. 495-503.
18. Коженцьовскі Л. (2004). Управління безпекою. *Актуальні проблеми економіки*. №1. С. 147-154.
19. Нижник Н., Ситник Г., Білоус В. (2000). Національна безпека України: методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку: навч. посібн. І.: Академія ДПС України. 304 с.
20. Пасічник В. М. (2011). Філософська категорія безпеки як основа нової парадигми державного управління національною безпекою. *Демократичне врядування*. 2011. №7. URL: <http://lvivacademy.com/visnik7/index.html>.
21. Дацків Р.М. (2004). Економічна безпека у глобальному вимірі. *Актуальні проблеми економіки*. №7. – С. 143-153., с. 143.
22. Полтораков О. Ю. (2010). Національна безпека в дефініційних вимірах. *Стратегічні пріоритети*. № 4 (17). С. 8.
23. Положення про технічне обслуговування устаткування підприємств гірничо-металургійного комплексу (2004). *Офіційний вісник України*. № 26. С. 79. Ст. 1718.
24. Менюк М.В. (2023). Сутність терміна «безпека праці» *Scientific method: reality and future trends of researching: collection of scientific paper «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference*. Zagreb Republic of Croatia: European Scientific Platform с.51-52.
25. Великий тлумачний словник сучасної української мови (2001). К.: Ірпінь: ВТФ «Перун». 1440 с., с. 39.
26. Процевський О. (2011). Функції трудового права в сучасних умовах господарювання. *Право України*. №2. С. 249–257., с. 224.
27. Верховна Рада України (1996). Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96. С. 141.
28. Про безпеку та гігієну праці на шахтах: Конвенція Міжнародної Організації Праці від 06.06.1995 р. №176. *МОП. Конвенції та рекомендації*. 1965-1999 (2001). Женева: Міжнар. бюро праці. Т2. С.1456-1464.
29. Верховна Рада України (1992). Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 №2694-ХІІ.
30. Верховна Рада України (1992). Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці №155 1981 року про безпеку і гігієну праці та виробниче середовище : Закон України від 14.10.1992 №2694-ХІІ.
31. Про затвердження Гігієнічної класифікації по показникам шкідливості й небезпечності факторів виробничої середовища, складності, напруженості трудового процесу (2001). Наказ М-ва охорони здоров'я України від 27.12.2001 №528. *Охорона праці*. №4-6.
32. Бондарук Т.Г. (2009). Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні: моногр. К. 608 с.
33. Амосов О., Ігнатенко О., Кузнецов А. *Енциклопедія державного управління* (2011). Х.: ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. Т. 5: 408 с.
34. Про місцеве самоврядування в Україні (1997): Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
35. Патицька Х.О. (2014). Територіальна громада в політико-правовій практиці сучасної України *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. Вип. 4. С. 320-328.
36. Кулакова Є. В., Бречко А.С. (2014). Щодо поняття та сутності територіальних громад. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Право. Вип. 25. С. 44-48.
37. Руда Н. (2001). Територіальна громада – суб'єкт конституційно-правових відносин: теоретичний та історичний аспекти. *Правова держава: щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НААН України*. Вип.12. С. 236.
38. Березинський В.П. (2013). Територіальна громада як агент політичної самоорганізації. *Вісник Дніпропетровського університету*. Т. 21, Вип. 23(1). С. 77-84.
39. Верховна Рада України (2013). Кодекс цивільного захисту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.

References

1. Prezydent Ukrainy (2022). Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini. Ukaz N64/2022 [About the introduction of martial law in Ukraine]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (In Ukrainian).
2. Verkhovna Rada Ukrainy (2015) [Verkhovna Rada of Ukraine]. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu. Zakon Ukrainy No. 389-VIII vid 12.05.2015 [About the legal regime of martial law. Law of Ukraine No. 389-VIII dated May 12, 2015.]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (In Ukrainian).
3. Andriiv, V.V., Moskalenko, O.V., Prylypko, S.M., Yaroshenko, O.M. (2011). Pravovidnosyny iz zahalnooboviazkovoho derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannia.: teoretychnyi aspekt [Legal relations of mandatory state social insurance.: theoretical aspect]. Kh.: FINN. 280 p (In Ukrainian).

4. Nipialidi, O.Yu., Vasylychshyn, O.B. (2020). Suchasnyi stan okhorony pratsi v Ukraini u konteksti zabezpechennia yii innovatsiinoho rozvytku. [The current state of labor protection in Ukraine in the context of ensuring its innovative development]. *Aktualni problemy pravoznavstva* [Actual problems of jurisprudence]. 1, 164-169 (In Ukrainian).
5. Shevchenko, L.S. (2009). Sotsialni ryzyky ta sotsialna bezpeka pratsi: monohr [Social risks and social safety of work: monograph]. Kh.: Pravo. 280 p. (In Ukrainian)
6. Yakovliev, O.A. (2019). Fundamentalni problemy pravovoho rehuliuвання umov pratsi i vstanovlennia harantii dlia pratsivnykiv: monohr [Fundamental problems of legal regulation of working conditions and establishment of guarantees for employees: monograph]. Kh.: Pravo, 456 p (In Ukrainian)
7. Balanda, A. (2007). Bezpeka yak sotsialnyi fenomen: dyskurs liudskoho rozvytku [Security as a social phenomenon: the discourse of human development]. *Ukraina: aspekty pratsi* [Ukraine: aspects of work]. No. 1, 25–28 (In Ukrainian)
8. Hohitashvili, H.H., Karchevski, Ye.T., Lapin, V.M. (2007). Upravlinnia okhoronoiu pratsi ta ryzykom za mizhnarodnymi standartamy: navch. posib. [Occupational safety and risk management according to international standards: a study guide]. K.: Znannia, 367 p (In Ukrainian)
9. Kachynskiy, A.B. (2006). Ekolohichna polityka y ekolohichna bezpeka Ukrainy [Environmental policy and ecological security of Ukraine]. *Ekolohichniy visnyk* [Environmental Herald] . No. 1–2, 24–26 (In Ukrainian).
10. Tkachuk, K.N., Zerkalov, D.V. (2013). Okhorona pratsi ta bezpeka zhyttiedialnosti u kontseptsii rozvytku liudyny [Occupational health and safety in the concept of human development]. *Problemy okhorony pratsi v Ukraini* [Problems of labor protection in Ukraine]. 26. 32-44. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/pop_2013_26_7 (In Ukrainian)
11. Baklan, O.V. (2002). Kontrolno-nahliadova diialnist ta administratyvnyi prymus v sferi okhorony pratsi (na materialakh pidrozdiliv derzhavnoho nahliadu za okhoronoiu pratsi Holovnoho shtabu MVS Ukrainy): dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07 [Control and supervision activities and administrative coercion in the field of labor protection (based on the materials of the units of state supervision over labor protection of the Main Staff of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine)]. K.: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy, 239 p. (In Ukrainian)
12. Burak, V.Ya. (2021). Pravovy mekhanizm zakhystu trudovykh prav ta zakonnykh interesiv pratsivnykiv: dys. ... d-ra yuryd.nauk: 12.00.05 [Legal mechanism for protection of labor rights and legitimate interests of employees]. L.: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. [\(In Ukrainian\)](#).
13. Davydenko, A.O. (2020). Pravove rehuliuвання okhorony pratsi na pidpriemstvakh zi shkidlyvymy umovamy pratsi: porivnialno-pravovy aspekt: dys. ... d-ra filoz. nauk [Legal regulation of labor protection at enterprises with harmful working conditions: comparative legal aspect]. Kh.: Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. 216 p.(In Ukrainian).
14. Bochkovskiy, A.P. (2019). Naukovi osnovy upravlinnia ryzykamy vynyknennia profesiinykh nebezpek: dys. ... d-ra tekhn.nauk: 05.26.01 [Scientific bases of risk management of occupational hazards]. D.: Natsionalnyi tekhnichniy universytet «Dniprovska politekhnika» (In Ukrainian).
15. Dziuba, I.V. (2022) Administratyvno-pravove rehuliuвання diialnosti terytorialnykh hromad v Ukraini: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07 [Administrative and legal regulation of the activities of territorial communities in Ukraine]. D.: Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. 250 p (In Ukrainian).
16. Lipkan, V.A. (2008). Administratyvno-pravove rehuliuвання natsionalnoi bezpeky Ukrainy: monohr. [Administrative and legal regulation of national security of Ukraine: monograph]. K.: TEKST. 440 p (In Ukrainian).
17. Sytnyk, H.P. (2005). Otsinka nebezpek shchodo realizatsii natsionalnykh interesiv u protsesi derzhavnoho upravlinnia [Assessment of dangers related to the realization of national interests in the process of public administration]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy* [Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine]. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. No. 2. 495-503 (In Ukrainian).
18. Kozhenovski, L. (2004). Upravlinnia bezpekoiu [Security management]. *Aktualni problemy ekonomiky* [Actual problems of the economy]. No. 1. 147-154 (In Ukrainian)
19. Nyzhnyk, N., Sytnyk, H., Bilous, V. (2000). Natsionalna bezpeka Ukrainy: metodolohichni aspekty, stan i tendentsii rozvytku: navch. posibn. [National security of Ukraine: methodological aspects, state and trends of development: study guide]. I.: Akademiia DPS Ukrainy, 304 p (In Ukrainian)
20. Pasichnyk, V.M. (2011). Filozofska katehoriia bezpeky yak osnova novoi paradyhmy derzhavnoho upravlinnia natsionalnoi bezpekoiu [The philosophical category of security as the basis of a new paradigm of state management of national security]. *Demokratychnye vriaduvannia* [Democratic governance]. 2011. No. 7. Retrieved from <http://lvivacademy.com/visnik7/index.html> (In Ukrainian).
21. Datskiv, R.M. (2004). Ekonomichna bezpeka u hlobalnomu vymiri [Economic security in the global dimension]. *Aktualni problemy ekonomiky* [Actual problems of the economy]. No. 7, 143-153 (In Ukrainian).
22. Poltorakov, O.Yu. (2010). Natsionalna bezpeka v definitsiinykh vymirakh [National security in definitional dimensions]. *Stratehichni priorytety* [Strategic priorities]. No. 4 (17), 8. (In Ukrainian).

23. Polozhennia pro tekhnichne obsluhovuvannia ustatkuvannia pidpriemstv hirnicho-metalurhiinoho kompleksu (2004) [Regulations on maintenance of equipment of enterprises of the mining and metallurgical complex]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy* [Official Gazette of Ukraine]. No. 26, 79. St. 1718 (In Ukrainian).
24. Meniuk, M.V. (2023). Sutnist termina «bezpeka pratsi» [The essence of the term "labor safety"]. *Scientific method: reality and future trends of researching: collection of scientific paper «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference*. Zagreb Republic of Croatia: European Scientific Platform, 51-52 (In Ukrainian).
25. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2001) [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. K.: Irpin: VTF «Perun». 1440 p. (In Ukrainian).
26. Protsevskiy, O. (2011). Funktsii trudovoho prava v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Functions of labor law in modern economic conditions]. *Pravo Ukrainy* [Law of Ukraine]. No. 2, 249–257 (In Ukrainian).
27. Verkhovna Rada Ukrainy (1996) [Verkhovna Rada of Ukraine]. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon vid 28 chervnia 1996 [Constitution of Ukraine: Law of June 28, 1996]. No. 254k/96, 141 (In Ukrainian).
28. Pro bezpeku ta hihiienu pratsi na shakhtakh: Konventsiia Mizhnarodnoi Orhanizatsii Pratsi vid 06.06.1995, No. 176 [On occupational safety and hygiene in mines: Convention of the International Labor Organization dated 06.06.1995 No. 176]. *MOP. Konventsii ta rekomendatsii*. 1965-1999 (2001) [ILO Conventions and recommendations]. Zheneva: Mizhnar. biuro pratsi. 2, 1456-1464 (In Ukrainian).
29. Verkhovna Rada Ukrainy (1992) [Verkhovna Rada of Ukraine]. Pro okhoronu pratsi: Zakon Ukrainy vid 14.10.1992 No. 2694-XII [On labor protection: Law of Ukraine dated 14.10.1992 No. 2694-XII] (In Ukrainian).
30. Verkhovna Rada Ukrainy (1992) [Verkhovna Rada of Ukraine]. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi No.155 1981 roku pro bezpeku i hihiienu pratsi ta vyrobnyche seredovyshe : Zakon Ukrainy vid 14.10.1992 No. 2694-XII [On the ratification of the International Labor Organization Convention No. 155 of 1981 on occupational safety and health and the industrial environment: Law of Ukraine dated 14.10.1992 No. 2694-XI] (In Ukrainian).
31. Pro zatverdzhennia Hihiienichnoi klasyfikatsii po pokaznykam shkidlyvosti y nebezpechnosti faktoriv vyrobnychoi seredy, skladnosti, napruzhenosti trudovoho protsesu (2001) [On the approval of the Hygienic classification according to indicators of harmfulness and dangerous factors of the industrial environment, complexity, tension of the labor process]. Nakaz M-va okhorony zdorovia Ukrainy vid 27.12.2001 No. 528 [Order of the Ministry of Health of Ukraine dated December 27, 2001 No. 528]. *Okhorona pratsi* [Occupational Health]. No. 4-6 (In Ukrainian).
32. Bondaruk, T.H. (2009). Mistseve samovriaduvannia ta yoho finansove zabezpechennia v Ukraini: monohr. [Local self-government and its financial support in Ukraine: monograph]. K, 608 p (In Ukrainian).
33. Amosov, O., Ihnatenko, O., Kuznetsov, A. Entsyklopediia derzhavnogo upravlinnia (2011) [Encyclopedia of public administration]. Kh.: KharRI NADU «Mahistr», 5, 408 p (In Ukrainian).
34. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini (1997): Zakon Ukrainy vid 21.05.1997, No. 280/97-VR [On local self-government in Ukraine (1997): Law of Ukraine dated 05/21/1997 No. 280/97-BP]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (In Ukrainian).
35. Patytska, Kh.O. (2014). Terytorialna hromada v polityko-pravovii praktytsi suchasnoi Ukrainy [Territorial community in the political and legal practice of modern Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy* [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]. 4, 320-328 (In Ukrainian).
36. Kulakova, Ye.V., Briechko, A.S. (2014). Shchodo poniattia ta sutnosti terytorialnykh hromad [Regarding the concept and essence of territorial communities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu* [Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University]. Ser.: Pravo.25, 44-48 (In Ukrainian).
37. Ruda, N. (2001). Terytorialna hromada – subiekt konstytutsiino-pravovykh vidnosyn: teoretychnyi ta istorychnyi aspekty [A territorial community is a subject of constitutional and legal relations: theoretical and historical aspects]. *Pravova derzhava: shchorichnyk naukovykh prats Instytutu derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAAN Ukrainy* [Legal state: yearbook of scientific works of the Institute of State and Law named after V.M. Koretsky National Academy of Sciences of Ukraine]. 12, 236 (In Ukrainian).
38. Berezynskiy, V.P. (2013). Terytorialna hromada yak ahent politychnoi samoorganizatsii [Territorial community as an agent of political self-organization]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu* [Bulletin of Dnipropetrovsk University]. 21, 23(1), 77-84 (In Ukrainian).
39. Verkhovna Rada Ukrainy (2013) [Verkhovna Rada of Ukraine]. Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy [Code of Civil Protection of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (In Ukrainian).

THE ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF THE MAIN CONCEPTS OF THE CATEGORICAL APPARATUS OF WORK SAFETY MANAGEMENT IN TERRITORIAL COMMUNITIES

© *Menyuk M.*, 2023

Workplace safety management in territorial communities is of great importance for ensuring the safety and health of workers at the local community level. In order to prevent accidents and deterioration of health, effective work safety management is essential, involving a systematic approach to the identification, assessment, and control of risks associated with working conditions and processes. Contemporary realities necessitate research into the mechanism of work safety management and the establishment of a unified theoretical approach to understanding the concept of «work safety management».

To comprehensively analyze the mechanism of work safety management, it is important to study the theoretical foundation of this issue. Work safety is a priority task for protecting the life and health of workers. Research on work safety management in territorial communities will contribute to improving the system of safety measures, leading to a reduction in accidents and an enhancement of working conditions.

This article examines the peculiarities of the categorical apparatus of work safety management in territorial communities. The definitions of «safety» and «work safety management» were studied. Work safety management is a purposeful activity aimed at preventing the impact of harmful and dangerous factors on an object or subject, with the goal of minimizing harm to them. Approaches to defining the term «territorial community» were analyzed, and the main tasks of territorial communities in guaranteeing the safety of their residents were determined. These tasks include conducting assessments of the risks of emergencies within their territory, implementing civil protection measures at their own expense to reduce the level of emergency risk, taking measures to ensure that acceptable levels of such risks are not exceeded, developing measures to ensure fire and other types of safety, creating and utilizing material reserves to prevent and mitigate the consequences of emergencies, and incorporating scientific and technological advancements and positive experiences in addressing these issues.

Keywords: safety; work safety management; territorial community; tasks of territorial community; health; accident.